

Warszawa, 21 lipca 2021 r.

Stanowisko Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie uwag zgłoszonych podczas wysłuchania publicznego w dniu 1 lipca 2021 r. w sprawie Programu Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa na lata 2021-2027

I) ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE ZAŁOŻEŃ / TREŚCI PROGRAMU

1) Podstawa opracowania Programu

Podstawę opracowania Programu stanowi Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus oraz uchylające Rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 oraz projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027.

Na podstawie zarządzenia nr 2 Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2021 r. została powołana Grupa Robocza do spraw wsparcia przygotowania Programu Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa na lata 2021-2027, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Grupa jako organ pomocniczy Ministra ma za zadanie opracować projekt Programu, w tym m.in. określając:

- 1) rodzaje deprivacji materialnej oraz sposób ustalania kryteriów kwalifikowalności osób najbardziej potrzebujących, które będą adresatami pomocy;
- 2) kryteria wyboru operacji i opis mechanizmu selekcji;
- 3) kryteria wyboru organizacji partnerskich;
- 4) mechanizm zapewniający komplementarność z innymi programami finansowanymi z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus;
- 5) sposób monitorowania realizacji Programu;
- 6) sposób wykorzystania pomocy technicznej;
- 7) system zarządzania i kontroli Programu.

W skład Grupy Roboczej zostali powołani przedstawiciele organizacji partnerskich szczebla ogólnopolskiego, regionalnego i lokalnego, ośrodków pomocy społecznej oraz instytucji wdrażających Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020, wskazani przez członków dotychczasowego Zespołu Doradczego ds. Wdrażania PO PŻ.

Aby zapewnić płynność wdrażania Programu pomiędzy dwoma perspektywami finansowymi, zgodnie z założeniami, Program FE PŻ będzie oparty o wypracowany w poprzedniej perspektywie system realizacji dystrybucji z uwzględnieniem wniosków z dotychczasowego wdrażania PO PŻ. To właśnie dlatego do prac Grupy Roboczej zaangażowano osoby z doświadczeniem w realizacji Programu.

2) Dobór artykułów spożywczych do dystrybucji, w tym w oparciu o różne potrzeby odbiorców

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (art. 5, ust. 13) wyboru rodzajów produktów żywnościowych do dystrybucji dokonuje się po uwzględnieniu ich roli w równoważeniu diety osób najbardziej potrzebujących. Z tego względu MRiPS jako Instytucja Zarządzająca w wyniku konsultacji z Zespołem Doradczym ds. Wdrażania PO PŻ dokonuje wyboru artykułów spożywczych z zachowaniem proporcji pomiędzy poszczególnymi grupami produktów (warzywa i owoce, art. skrobiowe, mleczne, mięsne, cukier, tłuszcze), wynikającej z tzw. piramidy zdrowego żywienia. Zestaw artykułów jest ustalany każdorazowo na dany Podprogram (rok) i uwzględniany w treści *Wytycznych Instytucji Zarządzającej*.

Zasada zrównoważonej diety obowiązuje również w odniesieniu do pomocy współfinansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus dlatego zostanie ujęta w sposób jak najbardziej ogólny w treści samego Programu. Natomiast szczegółowe uregulowania w tym zakresie pozostaną – tak jak dotychczas – przedmiotem *Wytycznych* jako krajowego dokumentu operacyjnego.

W opinii MRiPS to rozwiązanie pozwoli na zachowanie elastyczności we wdrażaniu Programu i odpowiednie dostosowywanie koszyka produktów do pojawiających się potrzeb.

3) Przydział alokacji na budowę potencjału organizacji partnerskich

Opierając się na doświadczeniu z obecnej perspektywy finansowej, co do stosowania metody kosztów uproszczonych, przewidywane jest zastosowanie ryczałtu nie tylko w odniesieniu do rozliczania kosztów transportu, magazynowania i administracji oraz kosztów prowadzenia działań towarzyszących, lecz również w przypadku nowej operacji – wsparcia budowy potencjału organizacji partnerskich, o którym mowa w art. 9 ust. 2 rozporządzenia EFS+. W toku prac Grupy Roboczej rozważane jest obecnie dokonywanie podziału środków na ten cel podobnie jak ma to miejsce w odniesieniu do podziału żywności, tj. zarówno w oparciu o wskaźniki ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz aktualną sieć organizacji partnerskich.

4) Rola koordynatora wojewódzkiego w organizacji partnerskiej ogólnopolskiej

W założeniu koordynator wojewódzki w organizacji partnerskiej ogólnopolskiej ma odpowiadać za monitorowanie bieżącej oferty wsparcia współfinansowanego z EFS+, z którego mogliby skorzystać odbiorcy końcowi pomocy żywnościowej. Te informacje powinny być udostępniane wszystkim organizacjom regionalnym lub lokalnym, prowadzącym działania towarzyszące, aby docierały każdorazowo do uczestników warsztatów. Przewiduje się również, że koordynator będzie odpowiedzialny za udostępnienie i aktualizację danych o działających w danym Podprogramie (roku) punktach wydawania żywności oraz miejscach realizacji warsztatów w ramach działań towarzyszących, które zasila bazę projektów EFS+, prowadzoną przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Zadania koordynatora zostaną uregulowane szczegółowo na poziomie *Wytycznych Instytucji Zarządzającej*. W treści Programu zostanie wskazana jedynie rola koordynatora w kontekście komplementarności z innymi działaniami finansowanymi z EFS+.

5) Lepsze dotarcie do osób w najtrudniejszej sytuacji zwłaszcza na obszarach wiejskich

Kluczowy dla zapewnienia pomocy żywnościowej w każdej gminie jest dalszy rozwój sieci organizacji partnerskich. Przewiduje się, że dzięki zwiększonym środkom ryczałtowym (7% wartości dystrybuowanej żywności), a także obowiązkowemu przekazywaniu części środków ryczałtowych do organizacji partnerskich lokalnych, jak również dodatkowym operacjom wspierającym budowę potencjału organizacji oraz dystrybucję żywności z darowizn, więcej organizacji będzie mogło i chciało przystąpić do Programu. Te trzy dodatkowe narzędzia powinny zachęcić organizacje na poziomie lokalnym do wzięcia udziału w dystrybucji żywności, co pośrednio wpłynie na zwiększenie dostępności pomocy żywnościowej i zmniejszenie liczby gmin nieuczestniczących w Programie.

6) Dywersyfikacja podmiotów dystrybuujących żywność

Dotychczas funkcjonujący trójstopniowy system dystrybucji wydaje się optymalny z punktu widzenia roli poszczególnych typów organizacji. Organizacje partnerskie ogólnopolskie prowadzą sieci

dystrybucji i jako beneficjenci Programu odpowiadają ze realizację umów. Organizacje regionalne zapewniają magazyny, często również prowadzą warsztaty w ramach działań towarzyszących. Za bezpośrednie wsparcie odbiorców końcowych – wydawanie żywności odpowiadają z kolei organizacje lokalne. W ramach PO PŻ za dystrybucję żywności odpowiada ok. 2,5 tys. bardzo różnych podmiotów, m.in. stowarzyszeń, fundacji, organizacji parafialnych, ochotniczych straży pożarnych, a także ośrodków pomocy społecznej. Jedyny warunek niezbędny do przystąpienia przez organizację lokalną do Programu to prowadzenie działalności non-profit. Jeśli chodzi o wydawanie posiłków, z Programu mogą korzystać wyłącznie te podmioty, które nie zapewniają żywienia całodobowego i nie otrzymują środków finansowych na ten cel z innych źródeł. Zgodnie z założeniami, struktura sieci organizacji zostanie utrzymana w nowym Programie.

7) Kwalifikowanie osób bezdomnych do Programu

Osoby bezdomne to jedyna grupa docelowa, która w ramach PO PŻ może być kwalifikowana do pomocy żywnościowej bez udziału ośrodka pomocy społecznej, a jedynie na podstawie oświadczenia złożonego w siedzibie organizacji partnerskiej. W przypadku osoby bezdomnej nie jest zatem wymagane wydanie skierowania do pomocy przez OPS. Ta zasada zostanie utrzymana w nowym Programie.

8) Kryteria dochodowe uwzględniające faktyczną sytuację osoby (np. zadłużenie)

Podstawą realizacji Programu FE PŻ, podobnie jak obecnego PO PŻ, będzie ustawa o pomocy społecznej. Stąd kryteria dochodowe uprawniające do skorzystania z pomocy żywnościowej muszą odnosić się do dochodu w rozumieniu art. 8 ust. 3 ww. ustawy. Nie jest to zatem dochód do dyspozycji uwzględniający np. wydatki związane z zadłużeniem.

II) ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE PRAKTYKI REALIZACJI PROGRAMU

1) Wsparcie finansowe organizacji partnerskich lokalnych na poziomie 10% wartości dystrybuowanej żywności

Wartość środków ryczałtowych z tytułu transportu administracji i magazynowania oraz z tytułu realizacji działań towarzyszących została określona w rozporządzeniu EFS+ na poziomie 7% wartości żywności przeznaczonej do dystrybucji, a zatem wartość tego ryczałtu nie może zostać zwiększona. Na operację związaną z budową potencjału organizacji planuje się przeznaczyć 0,25% alokacji Programu, zgodnie z art. 9 ust. 2 rozporządzenia EFS+. Ponadto na wsparcie dystrybucji żywności z pozysku planuje się przeznaczyć 1,5% alokacji Programu. Warto dodać, że każde zwiększenie środków na realizację dodatkowych operacji, będzie równoznaczne ze zmniejszeniem łącznej alokacji środków przeznaczonych na zakup żywności, przez co niezbędna jest szczególna ostrożność w tym zakresie.

2) Udział w działaniach towarzyszących

Działania towarzyszące to dodatkowa forma wsparcia dla odbiorców pomocy żywnościowej. Na organizacji partnerskiej spoczywa obowiązek zapewnienia równego dostępu do działań towarzyszących dla wszystkich odbiorców, którzy wyrażą chęć udziału w warsztatach. Sam udział w działaniach towarzyszących jest w pełni dobrowolny, co oznacza, że dostęp do pomocy żywnościowej nie może być w żaden sposób warunkowany uczestnictwem w warsztatach.

3) Co się dzieje z żywnością nieodebraną przez danego odbiorcę?

Każda żywność zakupiona ze środków Programu musi trafić do osoby uprawnionej do pomocy. W przypadku, gdy dana osoba nie odbierze części przysługującego jej zestawu artykułów, organizacja partnerska musi wydać żywność innej osobie uprawnionej. Należy podkreślić, że za wydanie żywności osobie nieuprawnionej bądź doprowadzenie do jej zmarnowania jest podstawą do zwrotu środków przez organizację partnerską. Ta zasada zostanie utrzymana w nowym Programie FE PŻ.

4) Rozszerzenie oferty działań towarzyszących (podstawowe usługi zdrowotne, rehabilitacja, profilaktyka zdrowotna)

Zgodnie z art. 2 ust. 9 rozporządzenia EFS+, działanie towarzyszące to *działanie wykraczające poza dystrybucję żywności lub podstawowej pomocy materialnej, mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przyczynienie się do wyeliminowania ubóstwa, takie jak kierowanie osób do służb świadczących usługi społeczne i zdrowotne, w tym wsparcie psychologiczne, lub świadczenie takich usług, udzielanie stosownych informacji na temat usług publicznych lub udzielanie porad dotyczących gospodarowania budżetem domowym*. Nie ma zatem przeszkód, aby ofertę działań towarzyszących poszerzyć o wskazane działania. O ile w treści Programu znajdzie się zapis ogólny odnośnie działań towarzyszących, to szczegółowe uregulowania w zakresie ich rodzajów i sposób realizacji zostaną zawarte jak obecnie – w Wytycznych Instytucji Zarządzającej.

5) Wykorzystanie środków pomocy technicznej na finansowanie dystrybucji żywności z darowizn

Podstawową funkcją pomocy technicznej jest zapewnienie skutecznego zarządzania Funduszami i ich efektywnego wykorzystywania. Pomoc techniczna to środki pozostające do dyspozycji instytucji tworzących system zarządzania i kontroli Programu, tj. Instytucji Zarządzającej, Pośredniczącej, Audytowej oraz instytucji realizującej zadania z zakresu rachunkowości. Zgodnie z art. 36 ust. 1 z pomocy technicznej można finansować takie działania w ramach Programu jak: przygotowywanie, szkolenie, zarządzanie, monitorowanie, ewaluacja, widoczność i komunikacja, a także budowanie zdolności partnerów społecznych. Koszty działań finansowanych z PT mogą ponosić wyłącznie beneficjenci PT, czyli wskazane instytucje – dotyczy to również działań adresowanych do partnerów społecznych. Jak wynika z powyższego, nie jest możliwe finansowanie dystrybucji żywności z darowizn ze środków pomocy technicznej. Środki na ten cel będą udostępniane w ramach odrębnej operacji.

6) Aspekty klimatyczne i ekologiczne związane z zakupem żywności

Jedną z zasad horyzontalnych Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym jest ograniczenie marnotrawienia żywności, a także uwzględnienie aspektów klimatycznych i ekologicznych przy wyborze produktów żywnościowych przeznaczonych do dystrybucji. Przy wyborze artykułów bierze się pod uwagę m.in. ich trwałość – długi okres przydatności do spożycia, wielkość opakowań, zastosowanie opakowań wielokrotnie otwieranych oraz zastosowanie tam, gdzie to możliwe papieru jako surowca przyjaznego dla środowiska oraz słoików jako opakowań wielokrotnego użytku.

Ponadto jedną z czterech podstawowych grup warsztatów w ramach działań towarzyszących stanowią warsztaty przeciwdziałania marnowaniu żywności, obejmujące w szczególności tematykę zapobiegania marnowaniu żywności w gospodarstwie domowym, efektywnego oszczędzania energii elektrycznej, gazu i wody, segregowania odpadów i odzyskiwania surowców wtórnych.

Ponadto organizacje partnerskie chronią żywność przed zmarnowaniem, pozyskując ją ze źródeł zewnętrznych spoza PO PŻ, m.in. w ramach współpracy z producentami i dystrybutorami żywności, hurtowniami i sklepami detalicznymi. Dotyczy to żywności przydatnej do spożycia, co do której istnieje obawa, że nie zostanie sprzedana. Żywność przekazywana jest bezpośrednio osobom najbardziej potrzebującym lub do placówek wydających posiłki.